

36e POETRY INTERNATIONAL FESTIVAL

Op verzoek van Poetry International Rotterdam **1** en de organisatoren van Poetry & Art **2** noteert De Serafijn alle dagen aantekeningen over het festival. Dit jaar tekent Piet Molendijk aan. Hij is filosoof, en medewerker van het Centrum voor Filosofie & Kunst van de Faculteit der Wijsbegeerte van de Erasmus Universiteit. Van 18 tot 24 juni ontvangt u elke dag een dagselectie.

vrijdag 24 juni 2005

Vanaf vandaag is de hittegolf officieel. Het KNMI meet in de ochtend al een temperatuur van meer dan 30 graden. De festivalmedewerkers lijken in de stemming voor de grote finale. Xandra Nibbeling, public relations medewerker van Poetry International, een paar dagen geleden nog rijdend in de festivalrolstoel, loopt weer vrolijk rond.

19.30 uur

Opnieuw hoor ik dat veel bezoekers onder de indruk blijven van de omkering van podium en toeschouwersplaatsen in de Grote Zaal. Het blijft fascinerend om te kijken naar een groot filmdoek waarop de daarachter verborgen zaal wordt geprojecteerd.

In het laatste internationale programma leest de Australische dichter John Tranter zijn gedicht *Five Modern Myths*. Verhalen, over houtsnijders uit een dorpje aan de oostkust van Maleisië die niet voor de plaatselijke bioscoop op de grond durven te spugen omdat dan Clint Eastwood kwaad wordt en de messen bot zal maken, over Schotse vissers die het dek met tandpasta insmeren om een visgodin met glanzende tanden gunstig te stemmen, en over Amerikaanse beurshandelaren die op de dertiende van de maand het gazon niet maaien. Waarna hij het publiek toespreekt, een zeldzaamheid overigens omdat vrijwel alle dichters op het toneel hun letterlijke tekst voorlezen zonder enige spontane toevoeging: "Met excuus, maar het serieuze karakter van de Nederlanders maakt het noodzakelijk om te zeggen dat al deze mythes door mijzelf zijn verzonnen."

1. Poetry International Rotterdam begon op 18 juni en gaat door tot 24 juni. Het festival vindt plaats in de Rotterdamse Schouwburg. Programma, gedichten en meer informatie: www.poetry.nl en www.poetryinternational.org

2. Poetry & Art doet dit jaar voor de tweede keer mee. Onder de titel *NewCanvas©2004&2005* presenteren verschillende kunstenaars op verschillende locaties in de stad werk dat beeld en taal op de een of andere wijze combineert. Poetry & Art wordt georganiseerd door Kamiel Verschuren, Jasper Niens, André ten Broeke en Thom Gallant van **Æ-F productions**. De deelnemende kunstenaars zijn te vinden op de website van het festival.

Colofon Poetry International Festival 2005

Bestuur: Piet Holthuis (voorzitter), Jan Hendrik van Dorp (secretaris en penningmeester), Maarten Asscher, Tineke Drenthe, Michel Kuijpers, Annette Portegies, Winold Verwey
Poetry International Advisory Board: Remco Campert, Hugo Claus, Hans Magnus Enzensberger, Lars Gustafsson, Seamus Heaney, Judith Herzberg, Gerrit Kouwenaar, Makoto Ooka, Eduardo Sanguineti, Wole Soyinka, Leo Vroman
Festivalbureau: Bas Kwakman (directie en programmering), Janita Monna (programmering), Jan-Willem Anker (programmering), Marjolijn Abel (productie), Eva Kováčová (bureauredactie en projectie vertalingen), Xandra Nibbeling (communicatie), Cindy Breusers (financiën), Carlijn van Ravenstein (productie), Eva Ragut (productie), Liesbeth Huijter (projectie vertalingen), Juliëtte van Dijk (redactie), Winnifred Jelier (stagiair), Marsha Pendjol (stagiair), Angélien Rierink (stagiair), Naem Sadiq (stagiair)

21.15 uur

In de Kleine Zaal vanavond geen poëzie, maar een geluidsinstallatie van Toine Horvers. De kunstenaar nodigt me uit om precies in het midden op het podium plaats te nemen. Al zijn leven lang is Horvers gefascineerd door de relatie tussen ruimte en tijd en taal.³ Dit project Limestone is ontstaan op Inis Oírr, het kleinste van de drie Aran eilanden aan de westkust van Ierland. Horvers heeft op een gevonden steen de letters van de vier windrichtingen aangebracht en een aantal eilandbewoners gevraagd om een mondelinge beschrijving te geven van de vorm, structuur en kleur van deze steen. De beschrijvingen zijn opgenomen en worden afgespeeld door een geluidsinstallatie. Acht luidsprekers staan rondom mij. Ik hoor stemmen, soms drie tegelijk, soms meer, maar vaker nog raak ik de tel kwijt. Herkenbare klanken, gemurmel in een onbekende taal, verstaanbaar Engels, schrille stemmen, warme stemmen. Iedere stem klinkt uit een aparte luidspreker en er zijn stiltes ingevoegd zodat soms veel stemmen tegelijk klinken en op andere momenten maar enkele stemmen te horen zijn. Het effect: woorden, talen, stemmen, klanken en ritmes; een akoestische desoriëntatie.

21.30 uur Dubbele dansparen

Terug in de Grote Zaal voor de grote poëzie finale. Bij binnenkomst worden clips vertoond van wat in de woorden van presentatrice Xandra Schutte "het beste poëziëweb ter wereld is."

Frank Koenegrachts gedicht *Lost my way in the V&D* is de gehele week doorgefluisterd in verschillende talen. Vanuit het Nederlands is het via Nederlandse en Amerikaanse gebarentalen in het Engels en daarna in het Duits en het Frans terechtgekomen. Niet alleen betekenisdragende woorden, maar ook ritme, intonatie, muziek, klank en dit jaar dan ook gebaren, worden steeds weer naar een andere taal overgebracht. Sommige woorden overleven, maar krijgen een andere betekenis, en uiteindelijk lijkt het resultaat dat Erik Menkveld voorleest

3. Kijk maar op zijn website: www.toinehorvers.nl

Bureau Poetry International WEB: Arnolda Jagersma (projectleider), Corine Vloet (hoofdredacteur), Marloes van Luijk (webmaster)

Regie: Ilonka Verdurmen, Ineke Holzhaus, Dasja Koot
NewCanvas©2004 Poetry & Art, organisatie:

Æ-F productions – Kamiel Verschuren, Jasper Niens, \ André ten Broeke & Thom Gallant

Deelnemende kunstenaars: The Buggers, Milou van Ham, Arkadiusz Tomalka, Lawrence Weiner, Peter Bogers, Peter Koole, QS Serafijn (i.s.m. Piet Molendijk, Anneloes van der Leun), Franck Bragigand, Jack Segbars, Michael Tedja, Marc Ruygrok, Giny Vos, Ben Schot, Anneke Auer, Anne Verhoijzen, Joseph Semah, Alfred A. Yuson, Toine Horvers, Marc Bijl, Rolf Engelen, Albert Markus, André Schreuder, Ana A. Fernández, Lars E. Pedersen, Lauran Schijvens, Rosella Biscotti, Pieter Vandermeer, Tineke de Lange, Bojan Orlic, Jaap Verheul, Bart Steenweg, Rick Eijkmans, Nina Boas, Laurien Dumber, Koert Scholleman, Bart Groenewegen, Applegarden en anderen

Vertalingen naar het Nederlands: Amir Afrassiabi, Ernst van Altena †, Shulamith Bamberger, Bernlef, Hans Boland, Ronald Bos en Nafiss Nia, Tsead Bruinja m.m.v. Jabik Veenbaas, Robert Dorsman, Maarten Elzinga, Robbert-Jan Henkes en Erik Bindervoet, Ko Kooman, Jan Lauwereyns, Karol Lesman, Erik Metz, Jan H. Mysjkin, Kees Nijland, Rob Schouten, Jan Sleumer en Arlette Schellenbach, Guido Snel, Jabik Veenbaas, Monique de Waal, Peter Wessels en anderen

Vertalingen naar het Engels: Ammiel Alcalay, Eugenijus Alisanka en Kerry Shawn Keys, Ieva Auziža, Karlien van den Beukel, Barbara Bogoczek en Tony Howard, Håkan Bravinger David Colmer, Alexandra Fenoghen en John Irons, Willem Groenewegen, Sarah Hart, Susan Howard, John Irons, Mark Kanak, Shirley Kaufman en Judith Herzberg, Lisa Katz, Sarah Lawson, Ieva Ležinska, Saeed Saeedpour, Lena Shakur, Virlana Tkacz en Wanda Phipps, Rina Vergano, Paul Vincent, Mona Zaki en anderen

Algemene dienst en techniek: Rotterdamse Schouwburg
Grafische vormgeving Poetry International Festival: Floor Houben grafische ontwerpen

Publiciteitsfoto: Gerald Van Der Kaap

helemaal niet meer op het origineel. Koenegrachts opmerking dat de gebarentaal hier debet aan is, wordt ter plekke gelogenstraft. Van de Franse vertaling die de Belgische dichter Laurence Vielle voorleest is ook weinig meer terug te vinden in het Nederlands van Menkveld. En tussen deze laatste taal werd echt geen gebaar meer ingevoerd.

Vooraf aan het slotonderdeel 'Maskerades' is voor het eerst het gezicht te zien dat door Gerald van de Kaap is gefotografeerd en dat tot nu toe achter het festivallogo bleef verborgen. Is het logo een masker?

Dat dichters niet eenvoudig maskers op- en afzetten wordt duidelijk. 't Lijkt bijna programmatisch als Gerrit Komrij begint met een ijzingswekkend gedicht waarin hij toegeeft dat maskers in de loop van een leven met het gezicht vergroeid raken. De Roemeen Matei Vi_niec vraagt zich af wat er gebeurt als een blinde beul een blinde gevangene moet onthoofden ten aanschouwe van een blind publiek. Ingrid Kok herkent haar overleden vader in een ander werelddeel, Erik Menkveld verandert in de standaardkilo en Gintaras Grajauskas verstopt de dichter in een carnavalsoptocht die bekeken wordt door Drie Idioten.

Ook de reien zijn weer terug. Het Scapino Ballet toont onderdelen van Aller Zielen van de choreograaf Ed Wubbe. De voorstelling zal in februari 2006 als onderdeel van 4 x 20 Waterproof in première gaan. De website 4 vermeldt: "Dansers communiceren in een emotionele danstaal." Vanavond communiceren ze niet alleen met elkaar, maar ook met hun eigen projectie. ⌘-F productions heeft boven in de zaal een camera opgehangen, loodrecht boven het podium. De plattegrondbeelden, horizontaal achter de dansers geprojecteerd, lijken zich soms als een onafhankelijk dansend paar naar de dansers op het podium toe te bewegen. De choreografie verdubbelt, maar de beelden zijn niet hetzelfde, juist door het gebruik van verschillende media.

4. Even zoeken op de website van Scapino Ballet

Rotterdam: www.scapinoballet.nl/program.php?mid=2301

Grafische vormgeving World Slampionship: Consience (Lee Angelo Vasquez, Hutch Lourens)

Fotografie: Claude Chauvet (Matei Vi_niec), Ella Dreyfus (John Tranter), Darek Foks (Darek Foks), Ronald Hoeben (Tsead Bruinja), Chris van Houts (Frank Koenegracht), Nerijaus Jankausko (Gintaras Grajauskas), Liza Johnson (Monika Rinck), Alan Knowles (Gregory O'Brien), Tony Morphet (Ingrid de Kok), Lex van Rossen (Wim Emmerik), Gatis Rozenfelds (Sergej Timofejev), Barbara Schilder (Lars Gustafsson), Pieter Vandermeer (Judith Herzberg en Gerrit Komrij), Erik-Ward Geerlings (Anne Vegter)

Druk: BGS Grafische Groep, Schiedam

Website: Floor Houben i.s.m. Kennis Werkt

Met dank aan: alle vrijwilligers, AVC-support BeamerRent, BGS Grafische Groep, BKOR/Art in Public Spac, Boekhandel Donner, Boekhandel v/h Van Gennep, Centrale Bibliotheek Rotterdam, Düsseldorf Schauspielhaus, Fonds voor de Letteren, Foundation B.a.d, Foundation Studio NL 01.08.04, Goethe-Institut Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen, Muziekcafé Rotown, Neon Media, Poetry International WEB, RET, Road Air Business Travel, Roei-vereniging Nautilus, ROTEB, Rotterdamse Schouwburg, Theater Bonheur, Uitgeverij De Arbeiderspers, VPRO, Wintertuin Nijmegen, V2 instituut voor instabiele media, Jitka Andréa, Maria Barnas, Ronald Bos, Sigrid Bousset, Michael Brennan, Tatjana Daan, Jules Deelder, Jacob Groot, Cathleen Haff, Kees 't Hart, Menno Hartman, Peter Heiler, Judith Herzberg, Anja Hiddinga, Merijn Hilde, Wim Hofman, Ineke Holzhaus, Lennaert Huiszoon, Edgar de Jong, Lisa Katz, Antjie Krog, Jan Lauwereyns, Ronald Ligtenberg, Richard van Loon, Marjolijn van der Meijden, Erik Menkveld, Frank Migchielsen, Thomas Möhlmann, Jan H. Mysjkin, Jeroen Naaktgeboren, Henri Oogjen, Willem Jan Otten, Paul van Paaschen, Rayl Patzak, Annette Portegies, Leendert Pot, Gerd Segers, Monika Soeting, Peter Sonneveld, Pieter Steinz, Rachel Sutton-Spence, Frank Tazelaar, Siebe Thissen, Friso Versluijs, Bart Vonck, Michaela van Wassenaer, Manfred Weber, Job Willems, Rein Wolfs, Oleksiy Yudin en vele anderen die het 36e Poetry International Festival mogelijk hebben gemaakt.

De poëzie komt voor het laatst aan bod in een onaangekondigd optreden van de revelatie van het festival: het *Flying Word Project*, met de dove dichter *Paul Cook*, brengt nog één keer hun *Poetry*.

24.00 uur

De muziek van *Applegarden* is gecomponeerd door een Perzische componist. Tenminste dat beweert de Iraanse dichter *Zia Movahed* die ik buiten de *Schouwburg* spreek als we allebei even het muzik-geweld zijn ontvlucht. Hij wil ook weten of ik de uitslag van de Presidentsverkiezingen die vandaag in zijn land zijn gehouden al weet. Nee, dat is niet zo, maar nu hij er toch over begint vraag ik hem naar zijn gedicht over de zwarte raven. Hij lacht, dat is het enige gedicht waarin hij op verholde wijze naar de politieke situatie in zijn land verwijst. Als je in essenties gelooft, zoals de oude meester, dan zijn alle raven altijd zwart. Deze meester kan niet geloven dat er witte raven bestaan. Een nogal wereldvreemde opvatting als je de vele zwarte en witte tulbands ziet die in Teheran het straatbeeld bepalen. *Movahed* is erg enthousiast over het festival. Dat er na 36 jaar eindelijk een Pers op het podium stond ziet hij als een erkenning voor de literaire traditie van zijn land. Ook al ontgaat hem de programmerlogica die hem met de Israëlische dichter *Agi Mishol* en de prominent als ex-priester aangekondigde *Noel Rowe* in één programma-onderdeel onderbracht. Toch niet zoiets grofs als de drie wereldgodsdiensten?

Later in de nacht zie ik veel dichters op de grootste trapleer van de *Schouwburg* klimmen om de door festivalfotograaf *Pieter van der Meer* geschoten foto's van de ramen en muren te kapen. Als de haarscherpe foto van een eenzame microfoon tegen een zwarte achtergrond is verdwenen weet ik dat *Woord-danser Arie Hordijk* zijn buit binnen heeft.

Jasper Niens en *Kamiel Verschuren*, organisatoren van *Æ-F productions*, gaan om twee uur 's nachts in het toilet zo op in hun heftige discussie dat ik

expliciet moet vragen om de zo benodigde doorgang. Ook nu nog moet er iets georganiseerd worden. Ik weet dan al lang dat de publieke presentatie van poëzie al lang niet meer uit voorleesavondjes bestaat.

Het 36e *Poetry International Festival* is tot stand gekomen dankzij financiële bijdragen van: *Gemeente Rotterdam*, *Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*, *HIVOS*, *Centrum Beeldende Kunst Rotterdam (CBK)*, afdeling BKOR, *Fonds voor Beeldende Kunsten*, *Vormgeving en Bouwkunst*, *Rotterdamse Kunststichting*, *Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds*, *VSF Fonds*, *VSF Fonds Rotterdam*, *Vermogensfonds*, *Van Beuningen Peterich Fonds*, *New Zealand Book Council*, *Zweedse Ambassade*, *Stichting LIRA Fonds* en de donateurs van *Poetry International*
Sponsors: *VPRO*, *Boekhandel Donner*, *BGS Grafische Groep*, *IR-Rent BV*, *Gennep*, *Kennis Werkt*, *Theatercafé Floor*, *AVC support BeamerRent*, *ACS AV Company*, *Kunstenaarsinitiatief Stichting B.a.d.*, *NT Atlanta Rotterdam*